

různé

# VOJENSKÁ TERMINOLOGIE

Podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc.

Tento článek doplňuje na základě připomínek a námětů čtenářů již vyšlý seriál článků k otázkám vojenské terminologie ze všech oblastí vojenského umění.

## Armáda

— obecné označení pro část ozbrojených sil státu,

— zkrácený termín pro operační svaz jednoho druhu ozbrojených sil, který se skládá z několika svazků různých druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, určený zpravidla k vedení operací.

## Bojové úsilí

vyjadřuje bojovou činnost vojsk, která se váže na určitý směr, objekt nebo prostor, kde vojska působí hlavními silami a prostředky. Za útoku se bojové úsilí uskutečňuje převahou palby, sil a prostředků na směr hlavního úderu, v obraně se soustřeďují do prostoru hlavního úsilí.

## Čelní úder

je formou útočného manévru vojsk; spočívá ve vedení čelního manévru a přechodu k roztržnému čelnímu úderu proti nepřátelskému uskupení. Uskutečňuje se zpravidla v situaci, kdy nepřítel nemá odkryté boky a ve směru úderu je ničen jadernými zbraněmi.

## Demonstrační činnost

— souhrn opatření výhružného charakteru, uskutečňovaných s cílem vyvíjet na nepřítele záměrný nátlak,

— bojová činnost vojsk na druhém směru vedená s cílem oklamat nepřítele a odvrátit jeho pozornost od skutečné činnosti na směr hlavního úderu nebo skutečnou činnost zamaskovat, popřípadě nepřítele vyprovokovat k činnosti s cílem získat o něm zprávy.

## Doba pohotovosti

astronomicky nebo operačně vymezený čas (den, hodina), ke kterému mají být vojska (štáby) připravena k zahájení stanovené činnosti. Doba pohotovosti se podřízeným udává v bojových rozkazech nebo nařízeních velitelů.

## Druh boje

označení pro jednu ze základních částí vševojenského boje, která vyplynula z jeho klasifikace. Podle cíle boje se vševojenský boj dělí na útočný boj, obranný boj a odchod.

## Druhý směr

pás terénu, na kterém vedou útočnou činnost vojska menší částí sil operačního svazu (svazku, útvaru) s cílem vytvořit podmínky k dosažení úspěchu na směru hlavního úderu.

## Hlavní úder

v útočné operaci (boji) rozhodující úsilí hlavního uskupení vojsk, vedené ve stanoveném čase na zvoleném směru, který umožňuje co nejdříve a co nejrozhodněji zničit hlavní nepřátelské uskupení, jehož zničení v rozhodující míře zabezpečí úspěšné splnění stanoveného operačního (bojového) úkolu.

## Hloubka bližšího úkolu

prostorově vymezená vzdálenost mezi čarou dotyku v době zahájení útočné operace (boje) a stanovenou čarou bližšího úkolu.

## Hloubka dalšího úkolu

prostorově vymezená vzdálenost mezi stanovenou čarou bližšího úkolu a čarou, kterou mají vojska dosáhnout na konci útočné operace nebo jako další úkol.

## Hloubka obrany

vzdálenost v metrech (km) mezi předním okrajem a zádí zaujatého (plánovaného) obranného rajónu, úseku nebo pásma svazku nebo operačního svazu. Zadní hranici obrany tvoří záď prostorů, určených k obraně druhému sledu (zálohám).

## Krycí vojska

souhrnný název pro útvary a jednotky vyčleněné pro krytí hlavních sil při jejich vyjití z boje (odpoutání od nepřítele, odchodu) nebo při jejich soustřeďování.

## Manévrovost vojsk

schopnost útvarů, svazků a bojové techniky organizované a rychle se přesunout, měnit uspořádání svých bojových (operačních) sestav a přenášet úsilí na směry, kde se rozhoduje o úspěchu boje (operace), jakož i vést překvapivé a zdrčující úder s cílem co nejúplněji využít účinků jaderných úderů k úplnému zničení nepřítele.

## Nástupní prostor

území určené a používané jako základna pro rozvinutí bojové činnosti jak agresivním státem (koalicí států) při napadení druhého státu (koalice států), tak i obráncem pro přípravu a uskutečnění odvety proti agresorům.

## Nepřetržitost vedení bojové činnosti

jeden z principů vojenského umění. Spočívá v tom, že vojska vedou bojovou činnost ve dne i v noci, v příznivých i nepříznivých podmínkách terénu a počasí, v každé roční době, bez operačních přestávek až do úplného zničení nebo kapitulace nepřítele.

## Obejití

forma útočného manévru vojsky; spočívá ve vedení hlubšího bočního manévru a v přechodu k úderu do jednoho nebo obou boků a týlu nepřítele (jednostranné, oboustranné obejití). Uskutečňuje se v taktické (operační) součinnosti s vojsky, která útočí čelně.

## Obchvat

forma útočného manévru vojsk; spočívá ve vedení bočního manévru a v přechodu k úderu do jednoho nebo obou boků (jednostranný, oboustranný obchvat) a nejbližšího týlu nepřítele. Uskutečňuje se v palebné a taktické součinnosti s vojsky, která útočí čelně.

## Objekt operačního významu

místní předmět, stavba nebo zařízení politického, vojenského nebo hospodářského významu, jehož ovládnutí, blokování, zničení nebo zatarasení rozhodujícím způsobem ovlivní časově i prostorově průběh, popřípadě i výsledek operace.

## Obranný systém

jednak účelně organizovaný způsob vnitřního uspořádání obrany podle zámyslu, jednak souhrn opatření k budování obrany a využití sil a prostředků vševojenské armády v obranné operaci. Zahrnuje uskupení sil a prostředků, způsoby jejich využití, systém paleb a ženijní úpravu terénu.

## Operačně taktický svazek

organizační celek, který má zpravidla stálou organizační strukturu, určený k plnění operačně taktických úkolů. K operačně taktickým svazkům patří armádní sbor, výsadková divize.

## **Operační obklíčení**

forma obklíčení nepřátelských sil operačního významu, kdy vlastní vojska pronikla do týlu nepřítele a odřízla ho od sousedů. Obklíčený prostor není pod palbou dělostřelectva vlastních vojsk, což umožňuje obklíčenému nepřátelskému uskupení vojsk manévrovat.

## **Operační přeskupení**

přeskupení vojsk v operačním měřítku v rámci operačního nebo operačně strategického svazu.

## **Operační (bojové) složení**

skutečný stav operačního svazu, svazku, útvaru, který zahrnuje organické síly a prostředky, jakož i jejich posilové prostředky přidělené nadřízeným velitelem ke splnění bojového (operačního) úkolu. Je určeno tabulkami počtů, avšak může se měnit podle rozhodnutí nadřízeného velitele tak, aby bylo co nejlépe zabezpečeno splnění stanoveného úkolu. Propočty operačního (bojového) složení vojsk se připravují v taktickém, operačním a strategickém měřítku.

Jako taktické kalkulační jednotky se zpravidla používá prapor (oddíl), rota speciálních vojsk, letka, na operačním (strategickém) stupni divize, samostatná brigáda nebo pluk druhu vojska, speciálního vojska (druhu ozbrojených sil).

## **Pásmo přesunu**

pás terénu vymezený do šířky a do hloubky, určený k přesunu.

## **Pohotovost**

stav, kdy součást nebo jednotlivci jsou po všech stránkách plně schopni a připraveni začít ihned plnit stanovený úkol.

## **Pohotovost k obraně**

stav, kdy součásti zaujmou bojovou (operační) sestavu v obraně v určených prostorech, ženijně je upraví a dosáhnou pohotovosti palebného systému. Stanoví se zpravidla jako časová lhůta.

## **Pohotovost k útoku**

stav, kdy vojska (jednotky, útvary, svazky) jsou všestranně připravena zahájit ihned útok.

## **Pohotovost palebného systému**

jeden z prvků pohotovosti k obraně. Je určen dobou, kdy tanky, bojová vozidla pěchoty, obrněné transportéry, děla nebo

jiné palebné prostředky zaujmou palebná stanoviště, postavení, připraví prvky pro střelbu a přisunou munici až ke zbrani.

## **Pohyblivost vojsk**

nejdůležitější ukazatel mobilnosti vojsk. Vyjadřuje způsobilost vojsk k rychlému přemístění jak do zahájení boje (operace), tak i v jeho průběhu.

## **Pochodová osa**

směr, na kterém se vojska přesunují z jednoho místa na druhé. Určuje se buď postupným výčtem terénních předmětů nebo stanovením azimutu při pochodu mimo komunikace.

## **Pochodové pásmo**

pás terénu vymezený do šířky a do hloubky k pochodu. Obvykle se stanoví taktickým svazkům a operačním svazům.

## **Pochodové tempo**

rychlost pochodu, kterou dosahuje pochodový proud průměrně v kilometrech za hodinu, včetně doby strávené na zastávkách.

## **Posilové prostředky**

jednotky, útvary nebo svazky jakéhokoliv druhu vojska nebo speciálního vojska, kterými nadřízený velitel posiluje na určitou dobu podřízené součásti pro splnění úkolů v boji nebo operaci. Posilové prostředky podle stupně a rozsahu dočasné podřízenosti mohou plnit úkoly jako přidělené, podpůrné nebo přibrané prostředky.

## **Přidělené prostředky**

druh posilových prostředků, které dočasně přecházejí podle rozhodnutí nadřízeného velitele do plné podřízenosti jiného velitele na dobu plnění stanoveného bojového (operačního) úkolu. Na tuto dobu se vyjímají z podřízenosti svých nejbližších organických nadřízených a plní výhradně úkoly velitele, jemuž byly přiděleny. Podle situace může i přidělená součást zůstat v některých otázkách týlového zabezpečení trvale v péči svého organického velitele.

## **Podpůrné prostředky**

druh posilových prostředků, které podle rozhodnutí nadřízeného velitele plní ve stanovené době jak úkoly toho velitele, tak i velitele, jemuž byly určeny k podpoře při plnění bojového (operačního) úkolu.

### **Přibrané prostředky**

druh posilových prostředků, které podle rozhodnutí nadřízeného velitele se dočasně odebírají útvarům nebo svazkům ve druhém sledu (záloze) nebo svazkům, které bojují na druhých směrech, a určují se k zesílení palby nebo jiných bojových možností taktických svazků a útvarů prvního sledu na směru hlavního úderu.

### **Prostor operační činnosti**

vymezená část válčiště, v níž jsou rozmístěny, plánují nebo vedou operaci operační nebo operačně strategické svazy.

### **Prostor odpočinku**

vymezená část území s dostatkem přirozených úkrytů, k ochraně proti zbraním hromadného ničení a jiných prostředků, s výhodnými podmínkami pro maskování vojsk i dostatkem vodních zdrojů, ve kterém vojska po denním či nočním přesunu odpočívají a připravují se k další činnosti.

### **Přechod vodní překážky**

převod operace svazu, taktického svazku, útvaru nebo jednotky z jednoho břehu vodní překážky na druhý, bez bojové činnosti hlavních sil daného stupně.

### **Překonání vodní překážky**

druh útoku, jehož charakteristickým znakem je překonat vodní překážku bráněnou nepřítelem, zmocnit se bojem v co nejkratší době předmostí na protilehlém břehu a vysoce organizovanou bojovou činností všech druhů vojsk, speciálních vojsk, zvláště ženijního vojska zabezpečit přepravu hlavních sil a jejich zasažení do sražení (boje) k nepřetržitému a rozhodnému rozvíjení útoku do hloubky.

### **Rozptýlení vojsk**

jeden z nejdůležitějších principů vševojskového boje, který tvoří dialektickou jednotu s principem soustředění vojsk na rozhodující směr.

Rozptýlení vojsk znamená jejich rozčlenění do šířky a hloubky tak, aby bylo zabezpečeno jejich rychlé rozvinutí k plnění bojového úkolu a poskytovalo menší zranitelnost jadernými údery, údery letectva a palbou dělostřelectva nepřítele. V závislosti na rozsahu může být strategické, operační nebo taktické rozptýlení vojsk.

### **Rozvinutí ozbrojených sil (vojsk)**

— vytvoření potřebného uskupení pozemního vojska, vojenského letectva a

prostředků vojska protivzdušné obrany státu k vedení ozbrojeného zápasu,

— činnost operačního svazu při přechodu ze soustředění do operační sestavy k vedení operace,

— mobilizační opatření k vytvoření operačních svazů nebo k rozvinutí svazků a útvarů do silnějších celků,

— zaujetí prostorů vojsk na směrech jejich předpokládaného operačního (bojového) použití,

— činnost vojsk při přechodu z pochodové do předbojové a bojové (operační) sestavy, která zabezpečuje organizované zahájení boje (operace).

V závislosti na rozsahu rozvinutí ozbrojených sil (vojsk) rozeznáváme rozvinutí strategická, operační nebo taktická.

### **Samostatný směr**

taktický nebo operační směr, na němž je bojová činnost vojsk vedena (plánována) bez přímé palebné součinnosti se sousedy, popřípadě i za omezené taktické součinnosti.

### **Shromaždiště**

prostor nebo místo, v němž se soustřeďují vojska, bojová technika, materiál apod. za nejrůznějšími účely. Rozeznáváme shromaždiště vojsk, shromaždiště poškozené techniky, zajatců, kořistního materiálu aj.

### **Složky ozbrojených sil**

hlavní části ozbrojených sil státu, schopné samostatně nebo v součinnosti s dalšími částmi plnit úkoly při obraně a ochraně státu před vnějšími i vnitřními nepřáteli. Základními složkami ozbrojených sil státu je vojsko, ozbrojené a ochranné sbory.

### **Soustředění vojsk**

organizovaný společný pobyt vojsk spojený s přípravou k plnění určitého bojového (operačního) úkolu nebo se shromažďením po splnění stanoveného úkolu.

### **Svaz**

obecné označení pro velký vojenský celek jednoho druhu ozbrojených sil nestálého organizačního složení, určený k vedení operací.

### **Taktické obklíčení**

forma obklíčení taktického uskupení nepřítele, při níž je vytvořena taková situace, kdy celý prostor obklíčeného uskupení nepřítele je pod palbou dělostřelectva

tva, obkličující jednotky, útvary jsou ve vzájemném palebném styku zbraní přímé střelby a mají taktickou součinnost; tím je obkličován nepřítel zbaven volnosti manévru.

### **Taktický svazek**

základní taktický celek motostřeleckého, tankového a výsadkového vojska, který má stálou organizační strukturu, určený k plnění taktických úkolů. K taktickým svazkům patří motostřelecká, tanková divize apod.

### **Tempo přesunu**

poměr vzdálenosti, kterou vojska na přesunu překonala, k času, za který byla vzdálenost překonána. Vyjadřuje se v kilometrech za hodinu nebo za den.

### **Uspořádání obrany**

způsob (struktura) prostorového rozmístění sil a prostředků, jejich uskupení a rozdělení v souladu s jejich úlohou v obraně v rámci zámyslu vedení operace (boje) spolu se systémy jaderných úderů a paleb, způsobem členění úpravy terénu a prostorovým členěním ženižně vybudovaných zařízení.

### **Válečná činnost**

souhrn koordinovaných opatření a akcí válčících států k splnění stanovených politických a vojenských cílů války jak na frontě, tak i v zápolí.

### **Vodní překážka**

přírodní nebo umělé uzpůsobení terénu s využitím vody (řeka, jezero, průliv, průplav, kanál, liman, přehrada, rybník apod.), které výrazně působí svou geografickou polohou a vlivem na průběh operace (boje), znemožňuje, znesnadňuje nebo zpomaluje bojovou činnost vojsk a vyžaduje uskutečnění zvláštních opatření.

Hlavními charakteristickými znaky vodní překážky jsou její šířka a hloubka, rychlost a směr proudu, charakter dna a břehů, výška a příkrost břehů a druh jejich porostu.

### **Vojenská síla státu**

souhrn sil a prostředků s určitou strukturou, který vyjadřuje maximální stupeň připravenosti (schopnosti) státu vést válku proti jinému státu nebo státům, při vynaložení všech materiálních a duchovních sil společnosti. Vojenská síla státu předurčuje do značné míry i charakter války a způsob vedení ozbrojeného zápasu. V širším slova smyslu je komplexem ekonomických, vojenskovědeckých a ideologických činitelů.

Vojenská síla zahrnuje tyto základní složky: ekonomický potenciál státu (válečně ekonomický potenciál státu), vědeckotechnický potenciál státu, morálně politický potenciál státu, vojenský potenciál státu a potenciál civilní obrany.

### **Vystřídání vojsk**

druh manévru vojsky používaný s cílem poskytnout vojskům nutný odpočinek, možnost obnovení bojové schopnosti, doplnění osobami, materiálem a bojovou technikou. Může být používáno jak v obranném tak i v útočném boji.

### **Zákony války**

určité, nutné vnitřní souvislosti a vzájemné podmíněnosti jevů války. Zákony války vyjadřují podstatné vnitřní souvislosti války a politiky, závislost průběhu a výsledku války na poměru hospodářských, vědeckých, morálně politických a vojenských sil válčících států, koalicí, případně tříd, a na charakteru jejich politických cílů.

### **Zákony ozbrojeného zápasu**

vyjadřují podstatu, vnitřní souvislost objektivních jevů ozbrojeného zápasu. Zákony ozbrojeného zápasu určují a napomáhají stanovit principy ozbrojeného zápasu. Zákony zjišťují existenci objektivních, podstatných, nutných, stálých souvislostí mezi jeho jevy nebo uvnitř těchto jevů, ukazují cestu k dosažení vítězství, zaměření činnosti vojsk a způsoby jejich politického a vojenského řízení.